

rustu.bozkurt@dunya.com

RÜŞTÜ BOZKURT

Türkiye **"1000 yılın fırsatını"** fark etti mi?

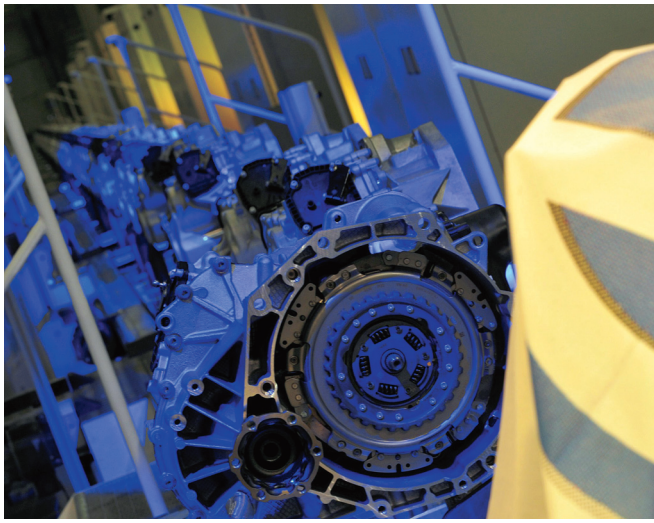
Ülkemizi yönetme iddiasında olanlar; dünya genelindeki güç kaymasını iyi okur, doğru konumlanma için kafa yorarsa, yeni fırsatlar peşinde göçen insanların yarattığı kentleşme sürecini iyi yönetilebilirse, tüketici değerleri, beklentileri ve davranışları iyi değerlendirilirse, güçler bilgi toplumun itici gücü olan "dönüştürücü inovasyon" üzerinde odaklanabilirse gelişmiş toplumlar kervanındaki yerimizi alabiliriz.

Bütün dünyanın tanıklık ettiği, şu aşamada "yeni normali yaratma sürecinden" geçtiğimiz krizin gazete manşetlerine taşındığı ilk günden bugüne, ülkemizin **Selçuklu, Osmanlı** ve **Cumhuriyet** yönetimlerini kapsayan 1000 yılında hiçbir zaman karşılaşmadığı fırsatları yakaladığını iddia ediyor; bu fırsatı kaçırmamak gerektiğini anlatmaya çalışıyoruz. Bu iddianın inandırıcı olabilmesi, üzerinde çalışılabilir bir fikre dönüşebilmesi için gerekçelerinin sağlam ve tutarlı olması gerekir. Türkiye'nin 1000 yıllık fırsatını anlatmaya çalıştığımız her yerde, iddiamızın arkasındaki gerekçeleri de orada bulunanlarla paylaşmaya özen gösteriyoruz.

Ülkemizin önüne serilen "1000 yılın fırsatını" yaratan en önemli etken, insanlığın Tarım Devrimi ve Sanayi Devrimi'ni yaşadıktan sonra, hızlı bir biçimde Bilgi Toplumu'na geçişi yaşıyor olması. Bu yeni aşamanın temel bileşeni, toplumsal düzen temellerinin bilgi üzerinde yükselmesidir. Sosyolog **Nico Stehr,** bilgiye dayalı işlerin, bilgi toplumuyla birlikte ortaya çıkmadığını, bilginin temsilcisi durumundaki "uzmanların" tarihin her döneminde önem taşıdığını belirterek, günümüzde yaşananın ise bilgiye dayalı işlerin bu denli fazlalaşması, istihdam içindeki oranlarının artması, üretim ve dolaşımda zihinsel emeği minimum düzeyde talep eden iş sayısında dramatik düşüşün, köklü dönüşümün göstergesi olduğunu ileri sürüyor. Özetlemek gerekirse, toplumların gelişme düzeyleri ne olursa olsun, yaşadığımız bu üçüncü büyük devrim, eski yapıları çözmekte, bağlamları değiştirmekte ve yeni bir bütünsel kavrayış gerektirmekte.

BİRİKİM SİSTEMİ

Çalışma hayatı, zihinsel becerilerin ötesinde, ikna etme gücü; güçlü ve akıllı olmanın ötesinde uyum yeteneği, esneklik ve hız üzerinde kurulmakta. Net ürün üretimi ve tüketimi arasındaki dağılımın uzun dönemde istikrar kazanmasını tanımlayan "birikim sistemi" yeniden yapılanıyor. Bu süreç, gelişmiş toplumları mutlak anlamda "avantajlı" konumda tutmuyor. Enformasyon, koordinasyon ve işe odaklanma yeteneklerini kullanabilen gelişmekte olan toplumlar da, keşfettikleri rekabetçi alanlarla hızlı bir kalkınma yaratabiliyor. Geride bıraktığımız 500 yıl boyunca **Avrupa** ve **ABD** tüm dünyaya hükmetti. ABD'nin tek başına egemenliği ise son 65 yılı kapsıyor. Bugün ise tarihçi **Paul Kennedy**'nin de belirttiği gibi ,"… dünyanın merkezi bu kez Asya ve Çin'e kayıyor. Bugün birçok yol Pekin'e çıkarmış gibi duruyor."

Ülkemizi yönetme iddiasında olanlar; dünya genelindeki güç kaymasını iyi okur, doğru konumlanma için kafa yorarsa, yeni fırsatlar peşinde göçen insanların yarattığı kentleşme sürecini iyi yönetilebilirse; tüketici değerleri, beklentileri ve davranışları iyi değerlendirilirse, güçler bilgi toplumun itici gücü olan "dönüştürücü inovasyon" üzerinde odaklanabilirse gelişmiş toplumlar kervanındaki yerimizi alabiliriz.

ENDÜSTRİ DEVRİMİ'NİN GÜÇ KOŞULLARI

Toplumumuz, Sanayi Devrimi'nin yarattığı büyük dönüşümleri gözleme ve yakalama konusunda hiç elverişli olmayan koşullara sahipti. 1683 İkinci Viyana Kuşatması bozgunundan sonra, kurumsal kargaşa artmıştı. Toprak düzeni bozulmuştu. Fakirlik ve isyanlar imparatorluğun her yanında güvensizliği alabildiğine yaygınlaştırmıştı. 1699'da **Karlofça,** 1718'de **Pasarofça** anlaşmalarının psikolojik etkileri yönetenleri ve toplumun elitlerini farklı konulara odaklandırdı.

İmparatorluğun gerileme süreci, askeri yatırımları ve araç-gereç üretimini her şeyin önüne koyuyordu. **Osmanlı İmparatorluğu** 19'uncu yüzyılın ilk yarısında feshane ve çuha fabrikasını Beykoz'da, askeri teçhizat üretimini İzmit'te, kâğıt fabrikasını Tophane'de, porselen fabrikasını Beykoz İnceköy'de kurmuştu ama bütün bunlar güçlü bir üretim altyapısı kurulması anlamına gelmiyordu. Ayrıca insan kaynağı Yemen'den Kafkasya'ya, Galiçya'dan Kuzey Afrika'ya savaşlarda harcanıyordu.

Endüstri Devrimi kendi birikim sistemini yaratırken, hiç de elverişli olmayan koşullara sahiptik. Oysa Bilgi Çağı'nın kendi birikim sistemini oluşturduğu bugünkü süreçte, göz ardı edilmemesi gereken önemli birikimlere sahibiz. Bu birikimlerimizi, "insan kaynağımız", "sermaye kaynaklarımız" ve "yönetim birikimlerimiz" başlıklarında ele alacağız.

BİLGİ ÇAĞI FIRSATLARINI YARATAN BİRİKİMLERİMİZ

İnsan kaynaklarımız bağlamında ele alındığında, toplumumuzu Bilgi Çağı'nı yakalamaya taşıyacak beş önemli üstün yanımızı öne çıkarmalıyız: Risk almasını öğrenen, risk ölçmede eksikleri bulunan, dışa ve dünyaya açılmaya istekli bir "girişimci insan kaynağı" ülkemizin en büyük zenginliği. Bir başka zenginliğimiz, Batı'da ve Doğu'da egemen kültürlere karşı daha az önyargılı, o nedenle kolay ilişki kurabilen, kendi kültür değerlerini de koruyan bir insan yapısına sahip olma. Diğer bir zenginlik ve güç kaynağı ise genç, dinamik, görece eğitimli nüfus ile hızla gelişen ciddi bir orta sınıfın oluşması. Ülkemizin insan kaynağının algılama düzleminde piyasa mekanizmalarına hızlı uyumu önemli üstünlük yaratan bir başka etken. İnsani boyutunda ise yıkılan bir imparatorluğun toplu iğne bile üretemeyen ezikliğini, dünyanın her yerinde satılabilen mal üretme güdülenmesine taşıyan psikolojik yönlendiricilik. Bu beş temel insani bileşen, hızlı değişen ve sürekli yenilikçi-yaratıcı eksende gelişen rekabet gücü yaratmada olağanüstü fırsatlar sunuyor.

Ülkemizin insan kaynağındaki avantajları kadar, sermaye kaynaklarında göz önünde tutulması gereken üstünlüklerini de zihinlerde diri tutmalıyız. Belli bir gelişme yaratacak "servet birikiminin" varlığı, bunun "sermayeye dönüştürme süreci" işliyor, ülkenin derinliklerine kök salıyor. Belli bedeller ödenerek oluşturulan "üretim altyapısı" Manş Denizi'nden, Çin Denizi'ne uzanan coğrafyada ileri ve çağdaş teknolojilik donanımı temsil ediyor. Meta eksenli üretim alanlarında elverişli birikimimiz var. Örgütlü tarımsal üretimden, makine ve yedek parça üretimine, enerji tasarrufu ve alternatif enerji yatırımlarından, banyo, seramik ve sağlık gereçlerine, turizm altyapısından mobilya üretimine, sağlık hizmetlerinden lojistik etkinliklerine, otomotiv üretiminden tekstil ve hazır giyime küresel ölçekte rekabet edebilir alanlar keşfetmenin uygun ortam ve iklimini görmezden gelemeyiz. Ülkenin olağanüstü coğrafi konumu, geniş iç pazarı, tasarıma yatkın çok kültürlü yapısı, belli düzeylere erişmiş fiziki altyapıları, üretime destek sağlayacak bilimsel-teknolojik olanakları var. Görece iyi eğitilmiş ve ucuz iş gücü arzı da gelişmenin itici güçlerinden bir başkası. Açık hava müzesi niteliğinde tarihsel kalıntıları, farklı coğrafi güzellikleri, denizi, kumu, ovası ve yaylası ile bir cazibe merkezi olmaya elverişli olanakları, 1000 yılın fırsatını yaratan sermaye kaynaklarını oluşturuyor.

KÜRESEL DENEYİM

Ülkemizde öne çıkarılması gereken, genellikle ihmal edildiğini düşündüğümüz başka birikimler de var. Örneğin yönetim alanında, "köklü devlet geleneğinin" en zor koşullarda bile taahhütlerini yerine getiren anlayışı, yabancı yatırımcılar için çok önemli bir güvence kaynağı olarak yeterince öne çıkarılmalı. NATO, BM, IMF vb. uluslararası kuruluşlarda yarım yüzyılı aşan deneyim çok sayıda toplumda yok. Ülkemizin borç miktarının düşük olması, milli gelirin % 40'lar düzeylerinde tutulabilmesi önemli bir üstünlük olarak sunulmalı. Romanik hukuk konusunda ülke deneyim ve birikimi modern ticaretin özünü oluşturan "eşdeğerlilik ilkesinin" hayata taşınmasında kolaylaştırıcı bir potansiyel. Çok partili siyasi sistem, demokrasiye bağlılıkta toplumun katettiği mesafe, görece siyasi istikrarın varlığı da küçümsenmemesi gereken birikimler. . . Yaşanan krizlerin BDDK, SPK ve MB gibi kurumların işlerliğini sağlayan, "gözetim ve denetimin" yarattığı olumlu katkı son krizde tartışılmayacak kadar net ortaya çıktı.

Bilgi Çağı'na geçişin getirdiği genel fırsatlar kadar, ülkemizin iç dinamiklerinin de yarattığı birikim, 1000 yılın fırsatlarını önümüze sermiştir. Bu fırsatın yeterince değerlendirilip değerlendirilmediğini de bir başka yazımda ele alacağım.

Net ürün üretimi ve tüketimi arasındaki dağılımın uzun dönemde istikrar kazanmasını tanımlayan **"birikim sistemi"** yeniden yapılanıyor.